

Obravnava in delo z glasbeno nadarjenimi učenci v splošnem in glasbenem šolstvu

Povzetek

Na opredelitve in uporabo pojmov nadarjenost in talent vplivajo raznoliki teoretični koncepti, področja obravnave, pogledi na naravo nadarjenosti, njen razvoj in izražanje ter družbeni vplivi (Žagar, 2009). V slovenskem splošnem šolstvu namenjamo čedalje večjo pozornost prepoznavanju nadarjenih učencev in delu z njimi. Razumevanje učnih potreb nadarjenih učencev in mednarodne primerjave konceptov ter strategij dela z nadarjenimi so vplivali, da je leta 2011 sprejeti Zakon o osnovni šoli nadarjene učence prvič opredelil kot ločeno in samostojno kategorijo (Juriševič, 2012). Predstavljen je koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v splošnem in glasbenem izobraževanju. Tekmovanja pomenijo poseben izziv za nadarjene učence in njihove učitelje. Tradicionalnim glasbenim tekmovanjem, povezanim predvsem z glasbenim šolstvom, se je leta 2012 pridružila Prva slovenska glasbena olimpijada. Nadarjene učence so na tekmovanje pripravljali in prijavi učitelji glasbe, ki delujejo v splošnem šolstvu. V prispevku predstavljamo izvor, namen in cilje glasbene olimpijade, strukturo tekmovanja, udeležence ter njihove dosežke na posameznih tekmovalnih področjih.

Ključne besede: glasbeno nadarjeni učenci, splošno izobraževanje, koncept dela z nadarjenimi, glasbena šola, glasbena olimpijada.

Treatment of and work with musically gifted pupils in general and musical education

Abstract

The definition and use of the terms »giftedness« and »talent« depends on various theoretical concepts, different views on the nature of giftedness, its development and expression, as well as social influences (Žagar, 2009). In the Slovenian general school system, more and more attention has been dedicated to recognition of gifted pupils and work with them. The understanding of the learning needs of gifted pupils and international comparisons of concepts and methods of working with gifted pupils contributed to the fact that the Primary School Act, adopted in 2011, for the first time defined gifted pupils as a separate category (Juriševič 2012). The paper presents the concept of identification of and work with gifted pupils in general and music education. Competitions represent a special challenge for gifted pupils and their teachers. In 2012 traditional music competitions connected in particular with music schools were joined by the First Slovene Music Olympics. Pupils were prepared and registered for this competition by music teachers working within the general school system. This paper presents the origins, purpose and objectives of the Music Olympics, as well as the structure of this competition, the participants and their achievements.

Keywords: musically gifted pupils, general education, methods of work with gifted students, music school, Music Olympics.

Tobjia Hudnik (desno), dobitnik zlatega priznanja na 3. slovenski glasbeni olimpijadi, skupaj z bratom čelistom izvaja izvirno avtorsko skladbo *Taridaridam-pam*.

Tobjia Hudnik izvaja brazilsko »bossa nova« skladbo *The Girl from Ipanema*¹ na 3. slovenski glasbeni olimpijadi.

Nadarjenost in glasbena nadarjenost

Z obravnavo nadarjenosti se ukvarjajo številne znanstvene vede, zato je literatura na tem področju zelo obsežna in raznolika, kar je razvidno tudi v uporabi pojmov, povezanih z nadarjenostjo. Terminološka raznolikost ne izhaja le iz različnih področij in teoretičnih konceptov, temveč tudi iz različnih pogledov na naravo, razvoj in izražanje nadarjenosti ter vlogo družbenega konteksta (McPherson & Williamon 2006, Žagar 2009). V psihološki in pedagoški literaturi zasledimo predvsem uporabo pojmov *nadarjenost* in *talent*. Posamezni avtorji enačijo oba pojma, drugi povezujejo *nadarjenost* z visokimi kognitivnimi sposobnostmi, *talent* pa z izvrstnostjo na drugih področjih (npr. umetnostnem, športnem, tehnološkem ipd.), tretji obravnavajo *nadarjenost* kot višjo stopnjo odličnosti v primerjavi s *talentom*, četrti menijo, da se *talent* razvije z delom v spodbudnem okolju in da *nadarjenost* predstavlja le izhodiščno dedno osnovo za njegov razvoj. Kot tovrsten primer izpostavljam *diferenciacijski model nadarjenosti in talenta* (DGMT), ki ga je zasnoval psiholog François Gagné (2003, 2008). V njem opredeli *nadarjenost* kot posedovanje in uporabo izjemnih prirojenih sposobnosti posameznika na vsaj enem področju delovanja, ki so v generaciji vrstnikov zastopane v do desetodstotnem deležu. *Talent* označuje kot izstopajoče obvladovanje sistematično razvitih sposobnosti posameznika, imenovanih tudi *kompetence* (znanja in veščine) vsaj na enem področju delovanja, ki posameznika uvršča med največ desetodstotni delež vrstnikov, dejavnih na tem področju. *Nadarjenost* je torej po Gagnéju podlaga za razvoj *talenta*, ki poteka v neformalnem in formalnem učnem okolju, nanj pa vplivajo tako zunanji kot notranji dejavniki. Kot poseben dejavnik izpostavlja »priložnost«, ki lahko pozitivno vpliva na notranje in zunanje dejavnike.

Tako kot na drugih področjih tudi na glasbenem zasledimo uporabo več pojmov: *glasbena nadarjenost*, *talent*, *glasbena inteligenca*, *muzikalnost*, *posluh*, *glasbene sposobnosti* (Pesek,

1997; Sicherl-Kafol, 2001; Zadnik, 2011). Čeprav so *glasbene sposobnosti* navedene zadnje, pomenijo krovno kategorijo vseh navedenih pojmov (Zadnik, 2011; Rotar Pance, 2014). Pri obravnavi glasbene nadarjenosti in z njo povezanih pojmov so razvidne razlike v obravnavi dednosti in učenja (de la Motte-Haber, 1990; Pound, Harrison, 2003; McPherson in Williamon, 2006; Campbell, 2008). Na glasbenem področju izpostavljam kot primer *Vzgojo glasbenega talenta* Shin'ichija Suzukija, ki je menil, da ima vsak otrok glasbene sposobnosti in da glasbeni talent ni prirojen, temveč ga vzgojimo. Za Suzukija je zelo pomemben zgodnji začetek učenja, ki naj poteka v glasbeno spodbudnem okolju ob uporabi ustreznih metod **učenja**. Kot model je izpostavil učenje maternega jezika: na isti način, kot se otrok nauči govoriti, se uči tudi glasbe. Suzuki je menil, da sta za posameznikov razvoj pomembni motivacija in dajanje ustreznih nalog, ki jih je otrok sposoben rešiti in s tem pridobiti samozavest. Za to potrebuje dobrega učitelja, ki ima sam odlične osebne lastnosti in je strokovno zelo dobro usposobljen, je umetniško občutljiv ter spoštuje in razume otroka. Za uspešen razvoj glasbenega talenta je potrebno aktivno delovanje in ponavljanje, posebna pozornost pa je namenjena tudi pomnjenju, ki ga otrok razvija z redno vadbo. Suzuki je svoj koncept zasnoval na kulturnih vrednotah svojega okolja, v katerem so zelo pomembne vrednote trdega in prizadevnega dela, ki vodijo k odličnim dosežkom na glasbenem področju (McPherson & Williamon, 2006; Campbell, 2008).

Strategije odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v splošnem in glasbenem šolstvu

Strategije odkrivanja in dela z nadarjenimi učencev v slovenskem splošnem šolstvu temeljijo na številnih dokumentih, sprejetih po letu 1999, ko je bil potrjen *Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*¹ (Žagar idr., 1999; Bezić idr., 2006; Bezić, Deutch, 2011; Juriševič, 2011;

¹ V nadaljevanju uporabljam skrajšani naslov Koncept.

Bezić, 2012; Juriševič, 2012). Nadarjeni učenci so bili več let obravnavani kot ena od kategorij otrok s posebnimi potrebami, spremenjeni status pa je nakazala *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*, v kateri je Juriševič (2011) na podlagi mednarodnih primerjav in raziskav izpostavila potrebo po ločeni obravnavi nadarjenih otrok. V *Beli knjigi* so opredeljena področja, na katerih učenci (do 10 % populacije) dosegajo nadpovprečne rezultate na »intelektualnem, ustvarjalnem, učnem (jezikovnem, matematičnem, družboslovnem, naravoslovnem, tehniškem), umetniškem (glasbenem, likovnem, dramskem, literarnem ...) in telesno-gibalnem oziroma športnem področju« (Juriševič, 2011, str. 339). Analiza stanja na področju obravnave nadarjenih učencev in predlagane rešitve so omogočile, da so bili v 11. členu spremenjenega *Zakona o osnovni šoli (Zosn-H, št. 87/2011)* nadarjeni učenci prvič opredeljeni kot ločena in samostojna kategorija: »Nadarjeni učenci so učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela.« (Zosn-H, št. 87/2011, str. 11317)

Zakon o glasbenih šolah (ZGla 2000, 2006) kot prvi vzgojno-izobraževalni cilj in nalogo glasbene šole opredeljuje odkrivanje in razvijanje glasbene in plesne nadarjenosti učencev. Vsi naslednji splošni cilji so usmerjeni k razvoju nadarjenosti in pridobivanju različnih znanj in veščin za nadaljnje glasbeno izobraževanje ali ljubiteljsko glasbeno udejstvovanje. V 6. členu izpostavlja, da imajo lahko zelo nadarjeni učenci poleg obveznega predmetnika še »dodatni pouk za seznanjanje z obsežnejšim in zahtevnejšim programom oziroma dodatne priprave na državna in mednarodna tekmovanja«, v 16. členu pa to dopolnjuje, da se lahko že od 2. razreda naprej za zelo nadarjene in uspešne učence organizira dodatni pouk.

Tobija Hudnik izvaja brazilsko »bossa nova« skladbo *The Girl from Ipanema* na zaključni prireditvi 2. mednarodne glasbene olimpijade v Rigi.

Na področju osnovnega glasbenega šolstva ne zasledimo posebnih dokumentov, ki bi natančneje opredelili strategije dela z glasbeno nadarjenimi učenci, prav tako pa tudi ne načinov odkrivanja glasbeno nadarjenih učencev. Pričakuje se, da so učitelji seznanjeni s koncepti in strategijami za delo z nadarjenimi učenci v splošnem šolstvu ter z zakonodajo na tem področju. Manjša raziskava, ki jo je med učitelji glasbenih šol (N = 30) opravila Leban (2014), je pokazala, da večina učiteljev (70 %) ne pozna *Koncepta*, prav tako pa tudi nimajo informacij, koliko njihovih učencev ima v osnovni ali v srednji šoli potrjen status nadarjenega učenca/dijaka.

Problematika odkrivanja glasbeno nadarjenih učencev v splošnem in glasbenem šolstvu

Koncept odkrivanja nadarjenih učencev v splošnem šolstvu opredeljuje tri stopnje.

1. Evidentiranje učencev

Učence se začne opazovati že v začetnih razredih osnovne šole, od 3. razreda naprej (od osmega leta starosti) pa že poteka proces evidentiranja, v katerem se kot ključni kriteriji upoštevajo učni uspeh, izjemni dosežki, tekmovanja, hobiji ter mnenje učitelja ali šolske svetovalne službe. Evidentiranje se nadaljuje tudi pri starejših učencih, saj se posamezne sposobnosti razvijajo v različnih starostnih obdobjih. Pri evidentiranju imajo največjo vlogo učitelji, ki spremljajo učne procese in dosežke učencev na posameznih področjih.

2. Identifikacija nadarjenih učencev

Pri identificiranju nadarjenih se od 4. razreda naprej (od devetega leta starosti) uporabljajo kombinacije različnih virov in vrst podatkov. Najpogosteje se v procesu identifikacije uporabljajo ocene učitelja, narejene s pomočjo različnih ocenjevalnih pripomočkov. Za ugotavljanje glasbene nadarjenosti se uporablja posebna ocenjevalna lestvica, s katero učitelji ocenjujejo zastopanost posameznih kriterijev

Tekmovalci prve kategorije na 2. mednarodni glasbeni olimpijadi v Rigi. Četrta z desne proti levi Neža Nahtigal, za njo Tobija Hudnik.

Neža Nahtigal pri izvajanju lastne skladbe *Jutro* na 3. slovenski glasbeni olimpijadi

(trditvev) po sedemstopenjski lestvici (od 1 – ne velja do 7 – popolnoma velja):

- učenec se zanima za glasbo, rad jo posluša;
- učenec rad igra na inštrument, poje;
- učenec zna po posluhu reproducirati glasbo;
- zlahka si zapomni in izvaja melodične, ritmične vzorce;
- ima občutek za ritem in melodijo;
- glasbo čuti in se nanjo odziva (s telesnimi gibi, s spremembo razpoloženja ...);
- izmišlja si izvirne melodije;
- rad nastopa na glasbenih prireditvah.

V dokumentu *Ocenjevalne lestvice nadarjenosti učenca* (ONLAD07, Bezić idr., 2007) je na glasbenem področju izpostavljeno, da nadarjeni učenci običajno tudi obiskujejo glasbeno šolo in dosegajo uspehe na glasbenih tekmovanjih.

Ocenjevalna lestvica za glasbeno področje ONLAD07 je z glasbenega vidika zelo splošna in odprta ter v povezavi z učnimi načrti za glasbo v splošnem šolstvu dosegljiva številnim učencem z vidika evidentiranja glasbene nadarjenosti. Dodatni vir podatkov za ugotavljanje nadarjenosti so testi intelektualnih sposobnosti in ustvarjalnosti, ki jih izvede šolski psiholog. Učenec je na koncu vseh izvedenih postopkov identificiran kot nadarjen, če doseže nadpovprečne rezultate na vsaj enem od navedenih treh področij.

3 Seznanitev staršev in njihovo mnenje

Po izvedenem postopku identifikacije šolska svetovalna služba z dobljenimi rezultati seznanila učenca in njegove starše ter pridobi njihovo mnenje. Za identificiranega nadarjenega učenca nato izdela *individualizirani program dela* (INDEP, Bezić idr., 2006; Bezić 2012). V njem opredelijo učne cilje, učne oblike in vzgojno-izobraževalne dejavnosti (dodatni pouk, raziskovalne naloge, priprave na tekmovanja) v okviru določenih predmetov (največ treh), pri katerih bo imel učenec v okviru rednega pouka individualiziran program. Priporočijo zunajšolske dejavnosti (npr. vpis v glasbeno

šolo pri glasbeno nadarjenih učencih, ki vanjo še niso vključeni).

Kako pa je z ugotavljanjem glasbene nadarjenosti pri učencih v glasbenem šolstvu? Vpis v glasbeno šolo zagotavlja uspešno opravljen sprejemni preizkus. Postopek njegovega opravljanja poteka tako, da kandidat zapoje pesem po lastnem izboru, posnema melodične motive in posamezne tone po višini, posnema ritmične motive in metrum v različnih tempih, preverja se tudi razvitost njegovega glasbenega spomina in fizične dispozicije.² Glasbene šole nimajo izdelane enotne testne baterije, ki bi bila standardizirana in bi pomenila zelo uporabno orodje za preverjanje glasbenih sposobnosti (Marcen, 1996; Leban, 2014). Pri vpisu dajejo prednost »bolj nadarjenim učencem«, na število vpisanih učencev pa sovplivajo kadrovske in prostorske pogoje ter potrebe šole za učenje orkestrskih inštrumentov in petja (*ZGla* 2000, 2006, 16. člen). O kandidatovih dosežkih na sprejemnem preizkusu odloča komisija, katere člani naj bi imeli znanja o glasbeno-razvojnih in splošno-razvojnih značilnostih otrok v posameznem obdobju (Leban, 2014).

Po vpisu in med šolanjem se pri učencih glasbenih šol sistematično ne spremlja in preverja glasbenih sposobnosti s standardiziranimi testi (Rojko, 1981), temveč se kot izkaz nadarjenosti upoštevajo predvsem njihovi dosežki na različnih glasbenih tekmovanjih. Redek primer je testiranje v okviru raziskave, ki jo je v povezavi splošnega in glasbenega izobraževanja opravila Smolej-Fritz (2000) in v njej uporabila Bentleyev test. Ugotovila je, da so se dosežki na Bentleyevem testu s starostjo povečevali tako pri otrocih, ki so obiskovali glasbeno šolo, kot tudi pri otrocih, vključenih le v splošno izobraževanje. Napredek pa je bil hitrejši pri učencih glasbene šole, prav tako pa so dosegali višje ravni dosežkov na vseh podtestnih področjih.

Ohlapno smernico v zvezi z obravnavo glasbeno nadarjenih učencev v glasbeni šoli najdemo v 16. členu *ZGla* (2000, 2006): »Za zelo nadarjene in uspešne učence se lahko od drugega razreda dalje organizira dodatni pouk kot dodatna individualna oziroma skupinska ura pouka. O uvedbi dodatnega pouka za posameznega učenca oziroma skupino odloča učiteljski zbor šole na predlog učitelja oziroma izpitne komisije in po posvetovanju z učencem in njegovimi starši.« V tem členu najdemo delne povezave s tristopenjskim pristopom odkrivanja nadarjenih, kot ga opredeljuje osnovnošolski *Koncept*. Najpogostejši kriterij, ki se upošteva pri učencih glasbenih šol, je povezan z nagradami na glasbenih tekmovanjih.

Jurišević (2012) je v raziskavi ugotovila, da je med identificiranimi nadarjenimi učenci/dijaki 31 % osnovnošolcev in 19 % gimnazijcev vključenih v zunajšolske glasbene dejavnosti.

² Prim. Glasbena šola Risto Savin Žalec: Pojasnila o poteku sprejemnega preizkusa (<http://www.gszalec.si/obvestila/821/preizkus-glasbenih-sposobnosti-za-vpis-v-solsko-letno-20142015>; 12. 5. 2014).

Noč po nevihti

Nina Švab

Violin *mf*

Flute *mp*

Violoncello *mf*

Piano *mp* *Legato*

Violin *mf*

Flute *mp*

Violoncello *mf*

Piano *mp* *Legato*

Notni zapis skladbe Nine Švab *Noč po nevihti*, ki so jo izvedli tudi na 2. mednarodni glasbeni olimpijadi v Rigi (2014)

Čeprav ni zbirala in analizirala podrobnejših podatkov o vrsti teh dejavnosti, lahko domnevamo, da jih je veliko povezanih z obiskovanjem glasbene šole. Po statističnih podatkih se v Sloveniji v zadnjih letih na glasbenih šolah letno izobražuje okrog 25.500 učencev, med katerimi prevladujejo osnovnošolci (88 %).³ Podatki spremljave nadarjenih učencev, ki jo kontinuirano izvaja Zavod RS za šolstvo, ter izsledki raziskav (Bezić, Deutch, 2011; Juriševič, 2011, 2012) kažejo, da imamo na podlagi sprejetega *Koncepta* v Sloveniji identificiranih (pre)več nadarjenih učencev (25 % populacije) v primerjavi s tujino. V drugih evropskih državah je identificiranih nadarjenih učencev med 3 in 10 % populacije, v ZDA pa med 2 in 15 % populacije. Vse to

³ Vzgojno-izobraževalna dejavnost glasbenih šol v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2012/13 in ob začetku šolskega leta 2013/14 – končni podatki. Statistični urad Republike Slovenije. http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=6062 (12. 5. 2014).

odpira številna vprašanja tako v zvezi s sistematično uporabo testnih orodij in drugih mehanizmov za identificiranje glasbeno nadarjenih učencev v splošnem in glasbenem šolstvu ter spremljanjem njihovega razvoja kot tudi v zvezi z obravnavo narave in razvoja nadarjenosti (npr. Gagnéjev model DGMT, Suzukijeva *Vzgoja glasbenega talenta*) v družbenem kontekstu.

Glasbena tekmovanja – izziv za nadarjene učence

Glasbena tekmovanja pomenijo izziv tako za nadarjene učence kot tudi za njihove učitelje mentorje. To kažejo tako izsledki raziskave Juriševič (2012), v kateri so nadarjeni učenci navedli, da jim zelo ustrezajo priprave na tekmovanja v okviru IN-DEP-a, kot tudi naraščajoče število udeležencev slovenskih in mednarodnih glasbenih tekmovanj. V Sloveniji ima najdaljšo

*** Sončni zahod ***

Julija Stopar

2012

Notni zapis skladbe *Sončni zahod*, s katero nas je Julija Stopar zastopala na 1. mednarodni glasbeni olimpijadi v Talinu (2012)

tradicijo *Tekmovanje mladih glasbenikov Republike Slovenije* (TEMSIG),⁴ namenjeno učencem, dijakom in študentom, ki se izobražujejo v vertikalni glasbenega šolstva. Usmerjeno je na petje in posamezna instrumentalna področja, na katerih učenci v določenih starostnih kategorijah tekmujejo individualno, na komorne skupine ter področje solfeggia.

V zadnjih desetletjih se povečuje število drugih glasbenih tekmovanj, ki jih na nacionalni in mednarodni ravni prirejata društva, organizacije, zveze in ustanove. Usmerjena so v raznovrstne glasbene zvrsti in žanre ter namenjena različnim ciljnim skupinam. Z medijsko odmevnostjo pa so najbolj promovirana

tekmovanja, ki spadajo na področje šova in so povsem komercialno usmerjena.

Med šolskimi glasbenimi tekmovanji je novost *Glasbena olimpijada*, s katero želimo spodbuditi glasbeno nadarjene učence in njihove mentorje – učitelje glasbe v splošnem šolstvu – k individualnim pripravam, kreativnemu delu in kompleksni predstavitvi glasbenih znanj in dosežkov na poustvarjalnem in ustvarjalnem področju ter področju poznavanja in uporabe glasbenega jezika.

Glasbena olimpijada

Idejo in koncept *Glasbene olimpijade* so oblikovali v Estoniji, kjer so želeli podpreti položaj glasbe kot enakovrednega pred-

⁴ http://www.temsig.si/temsig_obvestila (12. 5. 2014).

meta v splošnem šolskem sistemu ter ponuditi nadarjenim učencem in njihovim mentorjem izziv za kompleksno predstavitev glasbenih dosežkov na vseh področjih učnega načrta: izvajanju, poslušanju, ustvarjanju in na področju glasbenih znanj. Leta 2002 so izvedli prvo estonsko olimpijado, naslednje izvedbe regionalnih in nacionalne olimpijade so potekale biennialno. Glasbeni dosežki nadarjenih osnovnošolcev in srednješolcev, pomen tekmovanja za predmetno področje, olimpijski duh in želje po mednarodni razširitvi tekmovanja so estonske organizatorje vodile k prenosu tekmovanja na mednarodno raven. Leta 2012 je bila ob podpori *Evropske zveze za glasbo v šoli (EAS)* izvedena *1. mednarodna glasbena olimpijada* v Talinu,⁵ leta 2014 pa *2. mednarodna glasbena olimpijada* v Rigi (Latvija).⁶ Obeh olimpijad so se udeležili tudi slovenski udeleženci, nagrajenci slovenskih glasbenih olimpijad. V Talinu (2012) je odličen dosežek – zlato priznanje in prvo nagrado za najboljšo izvedbo pesmi – dosegla Julija Stopar (mentorica Ana Tori, OŠ Gradec), v Rigi (2014) pa ste dve tekmovalki – Neža Nahtigal (mentorica Jasmina Žagar, OŠ Notranjskega odreda Cerknica) ter Nina Švab (mentorici Katja Iršič-Virant in Alenka Bobek, Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana) – prejeli bronasto priznanje, tekmovalci Tobija Hudnik pa srebrno priznanje (mentor Dušan Kafol, OŠ Danile Kumar Ljubljana). Tobija Hudnik je prejel tudi prvo nagrado za najboljšo izvedbo pesmi, Neža Nahtigal pa posebno nagrado za izvirno skladbo.

Z estonskim konceptom in izvedbami glasbenih olimpijad smo se v Sloveniji seznanili leta 2011. Pobuda za izvedbo prve slovenske glasbene olimpijade in udeležbo na mednarodni glasbeni olimpijadi je spodbudila pozitiven odziv in vzpostavitev partnerske povezave med Zvezo glasbene mladine Slovenije (GMS) in Oddelkom za glasbeno pedagogiko na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani. Tekmovanje sta podprla Društvo slovenskih skladateljev in Društvo slovenskih pevskih pedagogov. Odločili smo se za vsakoletno izvedbo slovenskih glasbenih olimpijad, doslej pa so bile na Akademiji za glasbo izvedene tri glasbene olimpijade.

Koncept glasbene olimpijade

Tekmovanje je namenjeno posameznikom – glasbeno nadarjenim učencem/dijakom osnovnih/srednjih šol, ki se lahko vzporedno šolajo tudi v glasbenih šolah ali pridobivajo glasbeno znanja na neformalne načine.⁷ Nadarjene učence in dijake na tekmovanje pripravijo in prijavijo učitelji glasbe, ki delujejo v splošnem šolstvu. Tekmovanje poteka v dveh starostnih kategorijah: v prvi so učenci, stari od 12 do 14 let, v drugi pa dijaki, stari od 15 do 18 let.

5 I International Music Olympiad 2012, Tallinn. <http://imuo.edicypages.com/en> (12. 5. 2014).

6 II International Music Olympiad 2014, Riga. <http://muo2014riga.blogspot.com/> (12. 5. 2014).

7 Udeleženci se lahko izobražujejo na osnovni stopnji glasbenega šolstva, ne smejo pa biti vpisani v programe umetniških gimnazij glasbene smeri, ki so že profesionalno usmerjeni.

Cilji glasbene olimpijade so:

- »– širjenje glasbenih dejavnosti med mladimi in poglobljanje njihovih glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj,
- odkrivanje glasbeno nadarjenih in kreativnih učencev in dijakov,
- motiviranje in nudenje priložnost nadarjenim mladim za njihovo umetniško izražanje in predstavitev na nacionalni ravni,
- razvijanje glasbene pismenosti kot predpogoja za kreativne dejavnosti;
- širitev možnosti za ustvarjanje glasbe med učenci in dijaki mladimi ter za njeno javno predstavitev,
- spodbujanje druženja mladih z različnih šol in okolij.« (*Pravilnik o tekmovanju 3. Slovenska glasbena olimpijada*)⁸

Vsak tekmovalci mora opraviti več glasbenih nalog: opraviti pisni test, ki vključuje primere za poslušanje ter naloge s področja poznavanja glasbenega jezika, opraviti preizkus petja a vista in izvajanja ritmične vaje, se predstaviti kot pevec in zapeti pesem po lastnem izboru ter ustvariti in izvesti lastno izvirno skladbo. Drugi in tretji del tekmovanja – pevski nastop in izvedba lastne izvirne skladbe – sta javna. Tekmovanje ocenjuje veččlanska komisija profesionalnih glasbenikov različnih specializacij. Pravila so oblikovana tako, da vsi udeleženci glede na skupni rezultat prejmejo eno od priznanj – zlato, srebrno ali bronasto, podeljene pa so tudi posebne nagrade za najboljše pevske izvedbe in najboljše avtorske skladbe.

	Število udeležencev		Zlata priznanja		Srebrna priznanja		Bronasta priznanja	
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ
Prva slovenska glasbena olimpijada (2012)	33	4	1	/	15	2	7	2
Druga slovenska glasbena olimpijada (2013)	24	3	5	/	16	3	3	/
Tretja slovenska glasbena olimpijada (2014)	26	3	5	1	15	2	6	/
SKUPAJ	83	10	11	1	46	7	16	2

Tabela 1 | Udeleženci in dosežki na prvih treh slovenskih glasbenih olimpijadah

Iz tabele 1 je razvidno, da med udeleženci prevladujejo osnovnošolci – tekmovalci v prvi kategoriji – in da je odzivnost srednješolcev, tekmovalcev v drugi kategoriji, in njihovih mentorjev do sedaj le simbolična. Menimo, da se bo šele z več izvedbami glasbenih olimpijad interes za udeležbo v drugi ka-

8 Zveza glasbene mladine Slovenije; http://www.glasbenamladina.si/?page_id=841 (12. 5. 2014).

tegoriji povečal tako med tekmovalci kot tudi med mentorji. Razveseljivo pa je, da se je raven dosežkov povečala in da smo imeli leta 2014 prvič podeljeno zlato priznanje tudi v drugi tekmovalni kategoriji.

Sklep

Odzivi na izvedbe prvih slovenskih in mednarodnih glasbenih olimpijad in dosežki tekmovalcev kažejo, da je tekmovalne primerna motivacijska spodbuda za nadarjene učence, saj spodbuja njihovo aktivno učenje, poustvarjalno in ustvarjalno dejavnost ter medsebojno druženje. Tekmovanje sicer vsebuje napetost in obremenitev, hkrati pa pomeni tudi možnost za druženje z vrstniki, ki jim glasba pomeni vrednoto, za vzajemno učenje, predstavljanje lastnih skladb ter za doživljanje lepih glasbenih trenutkov. Vse to je razvidno v refleksiji Julije Stopar, udeleženke prve mednarodne glasbene olimpijade v Talinu: »Čeprav je bila trema prisotna, smo se tekmovalci med seboj kar dobro razumeli, na splošno pa je bilo vzdušje prijetno, še posebno pri izvajanju avtorskih skladb in pesmi, pri katerem smo se tekmovalci poslušali med seboj. Poleg tega smo imeli vsak večer za nas pripravljen koncert, ki je bil vedno zelo zanimiv. Vse to je zelo dobro poudarilo bistvo samega tekmovalca: glasbo in ljubezen do nje. Po sklepni prireditvi in razglasitvi rezultatov smo si vsi tekmovalci močno oddahnili, takrat pa tudi čestitali drug drugemu in se končno bolj sproščeno družili in pogovarjali.« (Ošlak, 2012, str. 2)

Pri izvedbi vseh glasbenih olimpijad so se kot mentorji izkazali učitelji glasbe, ki delujejo v splošnem šolstvu. Sami so morali oblikovati številne naloge in iskati gradiva za prvi sklop tekmovalnih nalog, razmišljati o izboru ustrezne skladbe za pevsko predstavitev tekmovalca ter ga nanjo pevsko-tehnično in interpretacijsko pripravljati ter voditi tekmovalca pri oblikovanju lastnih ustvarjalnih zamisli v izvirno skladbo. Vse to pomeni za mentorje svojstven izziv. Razmišljanje mentorice Ane Tori po tekmovalcu pa odstira še druge dimenzije: »Izzivov je mnogo. Izziv je bil pokazati ljudem, ki glasbeno vzgojo v osnovni šoli vidijo kot manj pomembno od matematike, kemije in drugih predmetov, da nas glasba osebnostno oblikuje, tudi disciplinira in da se moramo močno potruditi, ko želimo z glasbo bogatiti sebe in druge. Da ni dovolj le oponašanje nekega pevca, ki ga vsak dan slišimo po radijskih valovih. Izziv je bil, kako učenca prepričati, da je pomembnejša pot, katere zaključek je tekmovalstvo, kot pa sam končni rezultat. Kako ga prepričati, da bo zaradi poti prišel dober rezultat, ne zaradi tekmovalnosti.« (Ošlak, 2012, str. 3)

Glasbena olimpijada pomeni primerno izhodišče za izdelavo INDEP za učenca, ki je nadarjen na glasbenem področju. Njen posebni izziv pa je tudi v tem, da želi spodbuditi razumevanje in kakovostno medinstitucionalno in medpredmetno povezovanje splošnega in glasbenega šolstva v prid podpori razvoja glasbeno nadarjenih učencev. K temu spodbuja tudi *Bela*

knjiga, ki v smernicah za nadaljnje delo z nadarjenimi učenci izpostavlja »partnerstvo in demokratične odnose med različnimi udeleženci, ki sodelujejo pri vzgoji in izobraževanju nadarjenih« (Juriševič, 2011, str. 33). Če so tekmovalca in z njimi povezane naloge v glasbenem šolstvu usmerjene predvsem na eno, večinoma pevsko oz. instrumentalno poustvarjalno področje, se mora pri glasbeni olimpijadi tekmovalca predstaviti na različnih glasbenih področjih. Njegova kompleksna glasbena predstavitev izhaja tako iz temeljnih dejavnosti in z njimi povezanih ciljev v učnih načrtih za glasbo v splošnem šolstvu kot tudi osebnega izziva, ki ga tovrstno tekmovalstvo predstavlja nadarjenemu učencu v smislu uporabe in nadgrajevanja glasbenih znanj in sposobnosti.

Literatura

1. Bezić, T., Blažič, A., Boben, D., Brinar-Huš, M., Marovt, M., Nagy, M., Žagar, D. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Priročnik (ur. T. Bezić). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
2. Bezić, T., Boben, D., Juriševič, M., Nagy, M., Noliml, F., Rostohar, G., Slivar, B., Zorko, S. (2007). *Ocenjevalne lestvice nadarjenosti učenca – izpopolnjena oblika 2007 (OLNAD07)*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Bezić, T., Deutch, T. (2011). *Analiza uresničevanja Koncepta – Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni OŠ, ob koncu šol. leta 2009/2010*. Poročilo o raziskavi. http://www.zrss.si/pdf/241111145902_bezic_2011_porocilo_o_raziskavi_-_analiza_uresnicavanja_koncepta_nad_o%C5%A1_9_10splet.pdf.
4. Bezić, T. (ur.) (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. Priročnik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
5. Campbell, P. S. (2008). *Musician & Teacher*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
6. Gagné, F. (2003). *Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory*. Colangelo, Nicholas & Davis, Gary A. (ur.): *Handbook of gifted education*. Boston: Allyn and Bacon. 60–74.
7. Gagné, F. (2008). *Buliding gifts in to talents: Brief overview of the DMGT 2.0*. © December 2008. Author. <http://gifted.tki.org.nz/For-schools-and-teachers/Definitions-of-giftedness-and-talent> (17. 9. 2012).
8. Glasbena šola Risto Savin Žalec: Pojasnila o poteku sprejemnega preizkusa; <http://www.gsžalec.si/obvestila/821/preizkus-glasbenih-sposobnosti-za-vpis-v-solsko-leto-20142015> (12. 5. 2014).
9. *I International Music Olympiad 2012 Tallinn*. <http://imuo.edicypages.com/en> (12. 5. 2014).

10. II International Music Olympiad 2014 Riga. <http://muo-2014riga.blogspot.com/> (12. 5. 2014).
11. Juriševič, M. (2011). Vzgoja in izobraževanje nadarjenih. V: Krek, J., Merljak, M. (ur.): *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. El. knjiga. 2. izd. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2. str. 329–345.
12. Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta; http://www.zrss.si/pdf/101012153002_jurisevic_nadarjeni_ucenci_pop.pdf (14. 10. 2012).
13. Leban, A. (2014). Učitelj in nadarjeni učenci v glasbeni šoli. Diplomski naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Akademija za glasbo.
14. Marcen, V. (1996). *Dejavniki uspešnosti učencev na osnovni stopnji glasbene šole*. Magistrska naloga. UL Akademija za glasbo. Oddelek za glasbeno pedagogiko. Ljubljana: Akademija za glasbo.
15. McPherson, G. & Williamon, A. (2006). Giftedness and Talent. McPherson, Gary (ur.): *The child as musician. A handbook of musical development*. New York: Oxford University Press Inc. 239–256.
16. Motte-Haber de la, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
17. Ošlak, N. (2012). *Glasbena olimpijada*. V: *Glasna*, let. 43, št. 3, str. 2.
18. Pound, L., Harrison, C. (2003). *Supporting Musical Development in the Early Years*. Buchingham, Philadelphia: Open University Press.
19. Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe. Izbrana poglavja iz glasbene psihologije in pedagogike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
20. *Pravilnik o tekmovanju 3. slovenska glasbena olimpijada* (2013). Zveza glasbene mladine Slovenije. http://www.glasbenamladina.si/?page_id=841 8 (12. 5. 2014).
21. Rojko, P. (1981). *Testiranje u muzici*. Zagreb: Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu.
22. Rotar Pance, B. (2014). Glasbena olimpijada in aktivnost nadarjenih učencev. V: *Aktivnosti učencev v učnem procesu*, Koper: UP PEF. V pripravi za tisk.
23. Sicherl-Kafol, B. (2001). *Celostna glasbena vzgoja: srce, um telo*. Ljubljana: Debora.
24. Smolej-Fritz, B. (2000). Razvoj vidikov glasbenih sposobnosti, ki jih meri Bentleyev test. V: *Psihološka obzorja / Horizons of Psychology*, let. 9, št. 1, str. 91–106.
25. Vzgojno-izobraževalna dejavnost glasbenih šol v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2012/13 in ob začetku šolskega leta 2013/14 – končni podatki. Statistični urad Republike Slovenije. http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=6062 (12. 5. 2014).
26. Zadnik, K. (2011). *Razvoj ritmičnega in melodičnega poslušanja pri 8-letnih učencih v glasbeni šoli*. Doktorska disertacija. Ljubljana: UL Akademija za glasbo.
27. *Zakon o glasbenih šolah (ZGla)* (2000, 2006). <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2063> (12. 5. 2014).
28. *ZOsn-H - Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli*, str. 11317. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201187&stevilka=3727> (12. 5. 2014).
29. Žagar, D., Artač, J., Bežić, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci, Področna kurikularna komisija za osnovno šolo, Nacionalni kurikularni svet. http://www.zrss.si/pdf/210911135740_ssd_nadarjeni20koncepto%C5%A1.pdf (4. 5. 2014).
30. Žagar, D. (2009). *Psihologija za učitelje*. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete. Center za pedagoško izobraževanje.